

گزارش پشتیبانی شرح کلی روش انجام پروژه (متدولوژی)

انجام مرحله شناخت، نیازسنجی و امکان سنجی توسعه
سیستم GIS شرکت گاز استان تهران

مهندسین مشاور فام زیرساخت

دپارتمان مهندسی GIS
۱۳۹۳
www.faamzirsakht.com

فهرست

۶	چکیده.....
۷	فصل ۱ - مقدمه.....
۷	۱-۱ - مقدمه.....
۸	۲-۱ - تعریف نیاز.....
۹	۳-۱ - تعریف نیازسنجی.....
۱۰	فصل ۲ - تکنیک های نیازسنجی .....
۱۰	۱-۲ - مقدمه.....
۱۰	۲-۲ - تکنیک های نیازسنجی در سازمانها.....
۱۰	۲-۲-۲ - توافق محور .....
۱۰	۱-۱-۲-۲ - تکنیک دلфи .....
۱۱	۲-۱-۲-۲ - Fishbowi .....
۱۱	۲-۲-۲ - مساله محور-مشکل محور .....
۱۱	۳-۲-۲ - نیازسنجی کاربران.....
۱۲	۳-۲ - اصول نیازسنجی سامانه های اطلاعاتی .....
۱۲	۱-۳-۲ - منشاء نیاز به سیستم اطلاعاتی .....
۱۳	۲-۳-۲ - فرآیند انجام کار.....
۱۳	۳-۳-۲ - تهیه گزارش نیازسنجی.....
۱۳	۱-۳-۳-۲ - تعیین مساله (یا نیاز به سیستم اطلاعاتی) .....
۱۳	۲-۳-۳-۲ - تعیین نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان .....
۱۴	۳-۳-۳-۲ - تعیین ورودی ها و خروجیهای عمدۀ سیستم .....

۱۴.....	۴-۳-۲-۴- تعیین زمان و دفعات (تناوب) تهیه اطلاعات
۱۴.....	۵-۳-۳-۵- تعیین اولویت اطلاعاتی
۱۴.....	۲-۴- اصول شناسایی اجزاء و ارتباطات آنها در سیستم های اطلاعاتی
۱۵.....	۲-۴-۱-۱-۴-۲- اجزاء مفهومی
۱۵.....	۲-۱-۴-۲-۲- اجزاء سرویس دهنده
۱۵.....	۲-۴-۲- ارتباطات اجزاء و نیازمندیهای کاربردی برای اجزاء
۱۶.....	۲-۴-۳- بررسی نیازهای سیستم های اطلاعاتی (به تفکیک سیستم های موجود)
۱۶.....	۲-۴-۳-۱- شناسایی سیستم های اطلاعاتی و پایگاه داده های موجود
۱۷.....	۲-۴-۳-۱-۱- انواع سیستم های اطلاعاتی در سازمان
۱۷.....	۲-۴-۳-۲- انواع سیستم های اطلاعاتی قابل شناسایی
۱۸.....	۲-۴-۳-۱-۳- شناسایی مدلهای تصمیم گیری در سیستم های اطلاعاتی موجود
۱۸.....	۲-۴-۳-۱-۴- طبقه بندی سیستم های اطلاعات مدیریت
۲۰.....	۲-۵- محک زنی سیستم ها و نرم افزارها (Benchmarking)
۲۱.....	۲-۶- فرآیند طراحی استراتژی (مدل SWOT)
۲۲.....	۲-۷-۱- مهندسی مجدد فرآیندهای کاری
۲۳.....	۲-۷-۲- ویژگی ها و مزایای مهندسی مجدد
۲۳.....	۲-۷-۳- انواع تغییرات ناشی از پیاده سازی مهندسی مجدد
۲۴.....	۲-۷-۴- نقش فناوری اطلاعات در مهندسی مجدد
۲۵.....	۲-۷-۴-۱- عوامل شکست مهندسی مجدد
۲۷.....	۳- فصل ۳- شرح خدمات

۲۷.....	۱-۳ - مقدمه
۲۷.....	۲-۳ - شرح خدمات
۲۹.....	کد مرحله : P1-1
۲۹.....	نام مرحله: مطالعات اولیه و طراحی پرسشنامه ها و فرمها.
۳۰	کد مرحله : P1-2
۳۰	نام مرحله: برگاری کارگاه شناخت
۳۱.....	کد مرحله : P1-3
۳۱.....	نام مرحله: مطالعه میدانی
۳۲.....	کد مرحله : P1-4
۳۲.....	نام مرحله: تعیین معیارها و ضوابط و اهداف و خواسته های شرکت گاز در ارتباط با GIS و ارزشگذاری آنها
۳۳.....	کد مرحله : P1-5
۳۳.....	نام مرحله: مهندسی مجدد فرآیندهای مرتبط با GIS
۳۴.....	کد مرحله : P2-1
۳۴.....	نام مرحله: مطالعات اولیه روی داده ها و سامانه های موجود
۳۵.....	کد مرحله : P2-2
۳۵.....	نام مرحله: بررسی و ارزیابی داده های مکانی موجود
۳۶.....	کد مرحله : P2-3
۳۶.....	نام مرحله: بررسی و ارزیابی سامانه های مکانی موجود
۳۷.....	کد مرحله : P3-1
۳۷.....	نام مرحله: تدوین گزارش نیازسنجی و انتظارات در حوزه پروژه
۳۸.....	کد مرحله : P4-1

نام مرحله: تدوین طرح جامع نرم افزارهای کاربردی GIS در شرکت گاز استان تهران ۳۸

کد مرحله : P4-2 ..... ۳۹

نام مرحله: طراحی و تدوین RFP در راستای طرح جامع نرم افزارهای کاربردی GIS در شرکت گاز استان تهران ۳۹

فهرست اشکال

۲۲	..... SWOT ماتریس
۲۷	..... شمای فنی از اجرای پروژه شناخت و توسعه سیستم GIS شرکت گاز استان تهران
۴۰	..... شمایی از کلیات مراحل اجرا

چکیده

گزارش حاضر به ارائه جزئیات پیشنهاد فنی مربوط به انجام مرحله شناخت و نیازسنجی و امکان سنجی توسعه سیستم GIS شرکت گاز استان تهران می پردازد.

فصل ۱ - مقدمه

۱-۱ - مقدمه

اهمیت و نقش اطلاعات صحیح و به موقع در اتخاذ تصمیمات صحیح در یک سازمان بر کسی پوشیده نیست، لیکن با توجه به هزینه های گراف و همچنین تغییرات اساسی که استقرار سیستم های اطلاعاتی در راستای دستیابی به اینگونه اطلاعات در سازمان ایجاد می کند، بررسی نیاز یا عدم نیاز به آن را ضروری می نماید. ناگفته پیداست که وجود این سیستمها در سازمانهای کوچک شاید از توجیه لازم برخوردار نباشد، اما در مورد سازمانهای متوسط و بزرگ آیا چشم بسته می توان گفت که استقرار سیستم های اطلاعات مدیریت می تواند کلید حل مسائل سازمان بوده و توجیه لازم برخوردار است، یا خیر، سیستم های اطلاعات موجود نیازهای سازمان را در زمینه اطلاعات رفع نموده و جایگزینی مناسب برای ارائه خروجی های بسته یک سامانه اطلاعاتی هستند.

اولین گام در پیاده سازی هر سیستم اطلاعاتی، شناسایی نیازهای اطلاعاتی مدیران آن سازمانها می باشد. دلیل این امر نیز افزایش پیچیدگی محیطی و بروز تغییر در پارادایم های غالب تاثیرگذار در حیطه مدیریت است که باعث شده است تا مدیران بیش از پیش بر اطلاعات متکی باشند و سازمانها به اطلاعات به عنوان دارایی استراتژیک خود توجه داشته باشند.

به منظور برنامه ریزی و توسعه یک سیستم اطلاعاتی که پاسخگوی نیازمندی های کاربران باشد، یک متخصص سیستم های اطلاعاتی بایستی با ساختار سازمانی، اهداف تجاری، عملیات بازارگانی (شامل روالهای کاری

و چرخش اطلاعات میان پروسه ها) و با چگونگی برقراری ارتباط موثر با کاربران آشنا بوده و بداند چگونه سیستمی طراحی کند که فعالیتهای کاربر را تحت پوشش قرار دهد.

۱-۲- تعریف نیاز

ارایه تعریف دقیق و صریحی از نیاز آسان نیست و به همین دلیل از مفهوم نیاز ممکن است تعابیر و تفاسیر مختلف و متفاوتی ارائه شود:

- نیاز به معنای خواسته ها و نظرات افراد، و نیازسنجی به معنی تعیین و مشخص کردن برداشتها، نظرات و ترجیحات افراد است.
- نیاز به عنوان نقص یا مشکل: نیاز هنگامی به وجود می آید که در آن نوعی نقص یا مسئله در یک زمینه خاص وجود داشته باشد و آن نقص ذاتاً مضر باشد.
- نیاز به معنای فاصله یا شکاف: نیاز در قلمروی وجود دارد که در آن "موقعیت واقعی یا موجود"، "موقعیت مطلوب و یا موردنظر" فاصله دارد.

جمع بندی تعاریف ارائه شده در مورد نیاز:

- نیاز مفهومی چندبعدی است که درک کامل آن مستلزم جامع نگری است.
- کامل ترین تعریف ارائه شده در مورد نیاز به عنوان نوعی تحلیل شکاف یا فاصله است.
- در هر صورت هر یک از تعاریف ذکر شده در مورد نیاز ممکن است در موقعیت های معینی کاربرد داشته باشد. بنابراین شاید بهتر باشد که بر اساس موقعیت و شرایط نیازسنجی، تعاریف مختلف از نیاز را بپذیریم و بر مبنای آن نیازسنجی را سازمان دهیم.

در حقیقت نیاز عبارت است از فاصله بین وضع موجود و آنچه که باید باشد. نیاز ممکن است به صورت "نیاز احساس شده" باشد یعنی نیازی که بوسیله فرد یا یک جامعه تشخیص داده می شود و یا "نیاز واقعی" باشد، یعنی نیازی که توسط مطالعه کارشناسانه مشخص می گردد. به هر حال نیازهای احساس شده باید طوری هدایت شوند تا در مسیر نیازهای واقعی قرار گیرند.

۱-۳- تعریف نیازسنجی

نیازسنجی فرآیندی نظام دار برای تعیین اهداف، شناسایی فاصله بین وضع موجود و هدف ها و نهايّات تعیین أولویّت ها برای عمل می باشد.

فرآیند جمع آوری و تحلیل اطلاعات است که منجر به شناسایی نیازهای افراد ، گروهها ، موسسات ، جامعه محلی و جامعه به طور کلی می شود.

فرآیند شناسایی نیازهای مهم و فراهم کردن زمینه رفع آن نیازها است.

فصل ۲ - تکنیک های نیازسنجی

۱-۲- مقدمه

در حقیقت "نیاز" عبارت است از فاصله بین وضع موجود و آنچه که باید باشد. نیاز ممکن است به صورت "نیاز احساس شده" باشد یعنی نیازی که بوسیله فرد یا یک جامعه تشخیص داده می شود و یا "نیاز واقعی" باشد، یعنی نیازی که توسط مطالعه کارشناسانه مشخص می گردد. به هر حال نیازهای احساس شده باید طوری هدایت شوند تا در مسیر نیازهای واقعی قرار گیرند.

۲-۲- تکنیک های نیازسنجی در سازمانها

۱-۲-۲- توافق محور

۲-۱-۱- تکنیک دلفی

با استفاده از یک پرسشنامه که توسط یک گروه کوچک طراحی شده ، آغاز می گردد. این پرسشنامه برای طیف وسیعی از صاحب نظران ارسال و پاسخ دهنده‌گان نسبت به تکمیل پرسشنامه اقدام نموده و آن را عودت می دهند. گروه مربوطه پس از تجزیه و تحلیل پاسخ ها، آنها را با هم ترکیب نموده و یک فهرست کامل را تدوین و دوباره برای اولویت بندی در اختیار پاسخ دهنده یا بخشی از آنها قرار می دهند.

۲-۱-۲-۲- تکنیک Fishbowi

این تکنیک زمانی مورد استفاده قرار می گیرد که تعداد افراد انتخاب شده برای جمع آوری اطلاعات نیازسنجی محدود باشند و امکان تجمع آنها در یک کارگاه آموزشی نیز وجود داشته باشد. در این تکنیک افرادی را که برای کسب اطلاعات و سنجش نیاز جمع شده اند، مشابه ڈیچه در کارگاه های آموزشی معمول است گروههای کوچک تقسیم میکنند و هر گروه با تبادل نظر، فهرستی از نیازها را تهیه می کنند تا در جلسه عمومی با حضور همه شرکت کنندگان، گزارش کارگروهها عرضه شود و پس از بحث و تبادل نظر، فهرست نیازهای مورد توافق اولویت بندی آنها انجام می گیرد. بدیهی است برای استفاده از این روش، مجریان نیازسنجی باید نسبت به نحوه برگزاری کارگاه و شیوه انجام کار گروهی واقف و مسلط بوده و شرکت کنندگان را نیز در مورد نحوه انجام کار گروهی توجیه کنند. این روش نیازسنجی از روش هائی است که در مدت زمان محدود می تواند اطلاعات مناسبی را فراهم نماید و برای سازمان هائی که در محدوده جغرافیایی کوچکی فعالیت می کنند روش مناسبی می باشد.

۲-۲-۲- مساله محور-مشکل محور

تکنیک های مور اشاره در این گروه، عمدتاً ناظر بر شناسائی مشکلات فردی و مشکلات موجود در سیستم می باشد که ممکن است کارایی یک سازمان را کاهش دهد.

- تکنیک رویداد مهم
- تکنیک درخت خطاط
- تکنیک آزمون وظایف کلیدی
- تکنیک تجزیه و تحلیل شغل

۲-۳-۲- نیازسنجی کاربران

در اکثر موارد بدون شناخت کافی از نیازها و مشکلات مردم برنامه هایی برای آنها تدارک دیده می شود و در اجرای برنامه ها نیز به شکل دستوری عمل می شود. در نتیجه برنامه ها موفقیت مورد انتظار را نخواهند داشت. نیازسنجی موفق نیازسنجی است که توسط آن، نیازها یا به عبارت دیگر مسایل و مشکلات کاربران نهائی را به طور واقعی و از نزدیک بررسی و شناسایی کند.

برای شناسایی نیازها و مسائل و مشکلات کاربران روش‌هایی وجود دارد که هم سریع و نتیجه بخش است و هم کم هزینه. این روشها عبارتند از:

- مصاحبه با افراد کلیدی مطلع
- مصاحبه گروهی
- مصاحبه جمعی
- مشاهده مستقیم
- کنترل آماری و شاخص‌ها
- مرور متون و اطلاعات علمی
- برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی
- بررسی آگاهی نگرش و عملکرد جامعه تحت پوشش

۳-۲- اصول نیازسنجی سامانه‌های اطلاعاتی

هر سازمان یا نهادی به دنبال دستیابی به اهداف از پیش تعریف شده در اسناد بالادستی خود است. این اهداف می‌تواند مادی و یا معنوی و یا ترکیبی از این دو باشد. برای رسیدن به این منظور و بر اساس دسته بندی‌های معتبر، سازمانها به منظور دستیابی به اهداف تعریف شده شان می‌باشند نسبت به تنظیم روابط و هماهنگ نمودن منابع چهارگانه منابع انسانی، ماشین، مواد و پول اقدام نمایند.

لذا طبیعی است که هماهنگ نمودن این موارد مستلزم انجام دادن وظایفی چون طرح ریزی، برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت، هماهنگی و نظارت و ارزیابی و کنترل از طرف مدیران است.

به طور معمول نیازسنجی دارای سه قسم است:

۱-۳-۱- منشاء نیاز به سیستم اطلاعاتی

هرگونه نیاز به اطلاعات بر اساس یک نیاز اولیه شکل می‌گیرد. بدون وجود یک نیاز اولیه، اطلاعات نیز وجود نخواهد داشت. منشاء نیاز به سیستم اطلاعاتی می‌تواند یکی از چهار وضعیت زیر باشد:

۱. نیاز بحرانی سازمان: باعث می شود سازمان اجبارا برای تهیه برقراری یک سیستم اطلاعاتی اقدام نماید.
۲. ایده های جدید حاصل از سیستم های قبلی: در برخی موقع پس از اجرای یک سیستم اطلاعاتی ایده ها و راه کارهای جدیدی مطرح می شود که می توان بر اساس آنها سیستم اطلاعاتی را بهبود بخشد یا ارتقاء داد.
۳. با ورود تکنولوژی جدید اطلاعاتی به بازار ، بهتر باشد که از تکنولوژی جدید استفاده شود چون کارایی بیشتری دارند و باعث هزینه برای بازدهی بیشتر می شوند.
۴. بهترین وضعیت نیاز به سیستم اطلاعاتی این است که مطابق برنامه و توسعه سیستم ها از قبل پیش بینی شده است و در زمات مقرر نیاز به سیستم مطرح شود.

۲-۳-۲- فرآیند انجام کار

در فرآیند انجام کار می توان فرمایی تدوین کرد که علت نیاز به سیستم و تمامی جوانبی که مورد نظر متقاضی سیستم است ، مطرح گردد.

۳-۳-۲- تهیه گزارش نیازسنجی

۳-۳-۱- تعیین مساله (یا نیاز به سیستم اطلاعاتی)

برای تهیه گزارش نیازسنجی ابتدا باید مسئله یا منشاء نیاز به سیستم اطلاعاتی را به طور کامل تشریح کرد و برای این که بهبود سیستم اطلاعاتی موفقیت آمیز و برای توسعه سازمان مفید باشد باید در ابتدا نیاز به سیستم ، نوع سیستم تصمیم گیری در سازمان، قسمت سازمان درخواست کننده و نحوه استفاده از اطلاعات مشخص گردد.

۳-۳-۲- تعیین نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان

یک سیستم اطلاعاتی باید علاوه بر اینکه پاسخگوی نیازهای مدون استفاده کنندگان داخلی و خارجی سازمان باشد، نیازهای اطلاعاتی سطوح مختلف را برای اعمال کنترل ، تدوین برنامه و بودجه و تصمیم گیری فراهم کند.

معمولا برای اینکه نیاز اطلاعاتی به صورت مفید مشخص گردد بایستی دارای برنامه های کوتاه مدت و بلند مدت و میان مدت باشد.

۳-۳-۲- تعیین ورودی ها و خروجیهای عمدۀ سیستم

در گزارش نیازسنجی مشخص می شود که به طور کلی چه داده هایی وارد سیستم می شوند چه نوع پردازشی انجام می شود و گزارش‌های عمدۀ قابل استخراج از سیستم تعیین می گردد باید ابعاد سیستم کاملا برای مشاوران و طراحان سیستم تشریح شود یعنی مدیریت باید بداند که دقیقا از طراح سیستم چه می خواهد.

۳-۳-۲- تعیین زمان و دفعات (تناوب) تهیه اطلاعات

بعضی از اطلاعات خیلی زود به روز بودن خود را از دست داده و در صورتی که بلافاصله گزارش نشوند بی ارزش هستند. در گزارش نیازسنجی باید زمان تهیه اطلاعات و تناوب تهیه آنها مشخص گردد.

۳-۳-۲-۵- تعیین اولویت اطلاعاتی

تمام اطلاعات خواسته شد از درجه اهمیت یکسانی برخوردار نیستند و باید از استفاده کنندگان خواست که اولویت های واقع بینانه ای را برای درخواست های خود قائل شوند. مدیریت سطح بالا باید این اولویت ها را ورود نموده و در صورت لزوم تعدیلات مناسبی انجام دهد. به عنوان نمونه می توان اطلاعات موردنیاز را به سه دسته تقسیم کرد: ضروری، مطلوب، کم اهمیت.

۴-۲- اصول شناسایی اجزاء و ارتباطات آنها در سیستم های اطلاعاتی

در این قسمت ارزیابی سیستم های اطلاعاتی موجود اجرا می شود. از آنجایی که سیستم های اطلاعات گاز به عنوان سیستم های پیجیده فنی شناخته می شوند ارزیابی دقیق آنها کار مشکلی خواهد بود. گردآوری فهرستی از کارکردهای مختلف اینگونه سیستم ها معقولا به اختلاف نظر ذینفعان می انجامد. به همین علت در این قسمت ساختاری برای طبقه بندی این قابلیت ها ایجاد شده است تا بتوانیم این محصولات را از محور های مختلف مورد ارزیابی قرار دهیم.

از آنجایی که ذینفعان سیستم های اطلاعاتی، طیف گسترده ای از افراد را شامل می شوند و این طیف گسترده دارای نیازمندی ها و سلائق متنوعی می باشند، جمع آوری نیازمندی های کارکردی مناسب ، مشکل بوده و نیاز به یک چهارچوب مناسب دارد.

۱-۴-۲- اجزاء مفهومی

هر جزء در اصل ارائه دهنده خدمت خاصی است که می تواند منطبق با قسمتی از ساختار شرکت گاز بوده و یا به عنوان بخشی از سیستم ارائه دهنده خدمت باشد.

۱-۴-۱- اجزاء سازمانی

اجزایی هستند که با قسمت مشخصی از شرکت گاز به طور معمول قابل انطباق هستند. این اجزا معمولاً به صورت یک سیستم اطلاعاتی جداگانه با کارکردهای مخصوص به خود در نظر گرفته می شوند.

۲-۱-۴-۲- اجزاء سرویس دهنده

اجزاء سرویس دهنده در قسمت خاصی از شرکت گاز استفاده نمی شوند و ممکن است در اجزای سازمانی گوناگون قرار داشته باشند و کارکردها و سرویس های مخصوصی را ارائه می دهند.

این اجزاء می توانند هم به صورت سیستم اطلاعاتی و هم به صورت سرویس دهنده خدمت (service provider) باشند. معمولاً هر جزء سرویس دهنده با یک یا چندین جزء سازمانی در ارتباط می باشد. ممکن است یک جزء سرویس دهنده ارتباط دهنده دو یا چند جزء سازمانی باشد. از طرف دیگر معمولاً یک جزء سازمانی از چندین جزء سرویس دهنده که به صورت یکپارچه کار میکنند تشکیل شده است.

۲-۴-۲- ارتباطات اجزاء و نیازمندیهای کاربردی برای اجزاء

با استفاده از اجزاء سازمانی و اجزاء سرویس دهنده و ارتباطات آنها نیازهای کاربردی برای هر جزء استخراج می گردد و در این ساختار قرار می گیرد. بدین صورت ساختار درختی بر اساس اجزاء پدید می آید. این ساختار به علت طبقه بندی نیازها قابلیت زیادی برای توسعه خواهد داشت. این نیازمندیها ارتباط نزدیکتری با سازندگان

سیستم های اطلاعاتی برقرار می کنند زیرا که بر اساس معماری و اجزائی طبقه بندی شده اند که برای سازندگان قابل فهم و درک می باشد.

اجزاء سازمانی و اجزاء سرویس دهنده در دو سطح مختلف قرار دارند. ارتباطات بین این دو سطح کامل کننده مفهوم سیستم اطلاعاتی می باشد.

۳-۴-۲- بررسی نیازهای سیستم های اطلاعاتی (به تفکیک سیستم های موجود)

از آنجایی که در این پژوهش نیازسنجی به منظور توسعه یک سیستم اطلاعاتی جغرافیایی مدنظر است، در این قسمت چگونگی ارزیابی سیستم های اطلاعاتی موجود تشریح می شود.

۱-۳-۴-۲- شناسایی سیستم های اطلاعاتی و پایگاه داده های موجود

عنصر کنترلی سیستم سازمان متشكل از دو بخش مدیریت و پردازشگر اطلاعات است. پردازشگر اطلاعات به مجموعه تمام افراد و سیستم های اطلاعاتی و پشتیبان تصمیم گیری می شود که به مدیریت در اتخاذ تصمیم کمک می کنند. علاوه بر این نقش اصلی برای پردازشگر اطلاعات، می توان آن را تولید کننده اطلاعات سازمان (به عنوان یک فرآیند یا زیرسیستم از یک سیستم بزرگتر) برای ارائه به سازمانهای بالادرست یا موجودیت های بیرونی دانست. گاهی اوقات ممکن است نقش فرعی پردازشگر اطلاعات به نقش اصلی تبدیل شود. این تغییر نقش در شرایطی اتفاق می افتد که مدیریت به دلایل مختلف از پردازشگر اطلاعات در تصمیم گیری استفاده نمی کند و در عوض به دلایل مختلف های مهم در محیط سازمان توجه بیشتری نشان می دهد. هر یک از نقش های اصلی و فرعی پردازشگر اطلاعات نیازمند ویژگی ها ، توانایی و مشخصات خاص خود است و اجزای پردازشگر اطلاعات نیازمند ویژگی ها، توانایی و مشخصات خاص خود است و اجزای پردازشگر اطلاعات باید مطابق با ایفای نقش غالب ، طراحی شده و تطبیق داده شوند.

داده ها می بایست به گونه ای مدیریت شوند که قابل دسترسی برای پردازش بوده و کیفیت مناسب داشته باشند. مدیریت لازم باید از هر دو جنبه سخت افزار و سازمان صورت بپذیرد. نرم افزار ایجاد و مدیریت یک پایگاه اطلاعات، یک سیستم مدیریت پایگاه داده یا DBMS خوانده می شود. هنگامی که یک سیستم مدیریت پایگاه اطلاعات وجود داشته باشد همه از داده هایی استفاده می کنند که تنها در یک محل ذخیره شده اند، و یک عمل

روزآمدسازی تمام موارد استفاده را روزآمد می کند. یکپارچه سازی چنین سیستمی نیازمند یک قدرت مرکزی برای پایگاه اطلاعات است. داده های می توانند در یک پایگاه داده مرکزی ذخیره شوند یا بین چندین کامپیوتر پراکنده شوند.

۱-۳-۴-۲ انواع سیستم های اطلاعاتی در سازمان

به طور کلی سه نوع سیستم در سازمانها وجود دارد:

- سیستم های عملیاتی
- سیستم های اطلاعاتی
- سیستم های مدیریتی

سیستم های اطلاعاتی واسط میان سیستم های عملیاتی و مدیریتی هستند که در واقع از طریق آن می توان مدیران را از عملیات های انجام شده در سازمان مطلع نمود.

سیستم های اطلاعات یکی از اجزای سیستم کنترلی محسوب می شوند. بنابراین هدف چنین سیستم هایی کمک به کنترل سیستم است. در هر سازمان دو نوع کنترل وجود دارد؛ کنترل عملیاتی و کنترل مدیریتی. عملیات مختلف سازمان در قالب فرآیندها و زیرسیستم های صفت و ستاد انجام می شوند. هر یک از این عملیات ها نیازمند کنترل های خاص خود هستند و سیستم های اطلاعاتی خاص خود را طلب می کنند. چنین سیستم های اطلاعاتی که عملیات مختلف سازمات را کنترل و پشتیبانی می کنند سیستم های پردازش مبادلات نامیده می شوند. کنترل مدیریتی نیازمند اطلاعاتی است که بخش قابل ملاحظه ای از آنها توسط سیستم های پردازش مبادلات تولید می شوند. سیستم های اطلاعاتی پشتیبان کنترل مدیریتی، اطلاعات تولید شده توسط سیستم های پردازش مبادلات را پردازش کرده و آنها را در ترکیب ها و شکل های جدید معنی دار به مدیریت عرضه می کنند. چنین سیستم های اطلاعاتی، سیستم های اطلاعات مدیریت نامیده می شوند.

۲-۱-۳-۴-۲ انواع سیستم های اطلاعاتی قابل شناسایی

- سیستم پردازش تراکنش (Transaction Processing System(TPS))
- سیستم دانش پرداز (Knowledge workers system)

- سیستم اطلاعاتی مدیریت (Management Information System)
- سیستم تصمیم یار (Decision Support System)
- سیستم اطلاعات اجرایی (Executive Support Systems)
- سیستم اطلاعات حسابرسی (Accounting information system)
- سیستم اطلاعات راهبردی (Strategic Information system)
- برنامه ریزی منابع سازمانی (Enterprise Resource Planning)

۳-۱-۳-۴-۲ شناسایی مدل‌های تصمیم گیری در سیستم‌های اطلاعاتی موجود

معمولاً تنها داده‌های خام یا حتی داده‌های خلاصه شده برای استفاده کافی نیستند. داده‌ها معمولاً باید پردازش شده و به شکلی ارائه شوند که به یک تصمیم اتخاذ شده منجر شوند. تحقق چنین امری نیازمند یک مدل تصمیم گیری است. مدل‌های تصمیم گیری می‌توانند در مراحل مختلف تصمیم گیری مورد استفاده واقع شوند. تعمیم یک سیستم اطلاعات مدیریت از جنبه تصمیم سازی، سیستم‌هایی مانند سیستم‌های پشتیبان تصمیم گیری و سیستم‌های خبره هستند.

۴-۱-۳-۴-۲ طبقه‌بندی سیستم‌های اطلاعات مدیریت

همه سیستم‌های اطلاعات مدیریت دارای قابلیت‌ها، ویژگی‌ها و مولفه‌های یکسان نیستند. در واقع سیستم‌های اطلاعات مدیریت دارای طیفی هستند که یک سر آن یک سیستم ساده گزارش گیری دستی و سر دیگر آن یک سیستم یکپارچه رایانه‌ای همراه با انواع گزارش‌ها و مدل‌های تصمیم گیری است. در این قسمت مبنای اصلی طبقه‌بندی سیستم‌های موجود ارائه می‌شود.

• مولفه‌های فیزیکی

○ سخت افزار

○ نرم افزار

○ پایگاه اطلاعات

- رویه ها (دستورالعمل های کاربر، دستورالعمل های آماده سازی ورودی، دستورالعمل عملیاتی برای عملیات رایانه ای)
- نیروی انسانی
- وظایف پردازش
  - پردازش تبادلات
  - نگهداری فایل های اصلی
  - تولید گزارش ها
  - پردازش جستجو ها
  - پردازش نرم افزار های پشتیبان
- خروجی برای کاربران
  - مستندات یا صفحات رابط برای تبادل (اطلاعاتی، عملیاتی، جستجویی)
  - گزارش های از پیش طراحی شده
    - پاسخ های از پیش طراحی شده به جستجو ها
    - گزارش های موقت و پاسخ به جستجو ها
  - نتایج تعامل بین کاربر و رایانه
- گزارش های از پیش طراحی شده : انواع گزارش یا جستجو
  - اطلاعات نمایانگر
  - اطلاعات مساله یابی
  - اطلاعات برای اقدام
  - اطلاعات پشتیبان تصمیم
- گزارش های از پیش طراحی شده؛ انواع انعکاس شرایط
  - وضعیت یا شرایط یک مقطع

○ آنچه که در طول یک دوره اتفاق افتاده

○ اراده نتایج تا به امروز و نمایش اثر آن تا انتهای دوره

• پشتیبانی تصمیم

○ تصمیم های ساخت یافته

○ تصمیم های ساخت نیافته

• سطح استفاده از اطلاعات

○ کنترل مدیریت و برنامه ریزی تاکتیکی

○ برنامه ریزی استراتژیک

○ برنامه ریزی و کنترل عملیاتی

○ سیستم پردازش مبادلات

○ سیستم مدیریت آموزشی

○ فن آوری اطلاعات

۵-۲- محک زنی سیستم ها و نرم افزارها (Benchmarking)

یک فرآیند محک زنی، مقایسه و ارزیابی یک فرآیند و سیستم است. یکی از اصلی ترین موارد موفقیت این روش ترتیب نتایج و عمل به گونه ای است که بتوان آن را با سیستم های دیگر مقایسه کرد و سیستم را به سمت عملکرد بهتر هدایت کرد. معیار در این فرآیند کیفیت، زمان و هزینه انجام کار است. در این فرآیند نتایج به دست آمده از رزیابی سیستم با سیستم های مشابه دیگری چک می شود تا بتوان به نتایج مثبت درباره چگونگی تغییر عملکرد سیستم دست آورد و بتوان درباره علت کم و کاستی در برابر رقبا و رفقا رسید. در این فرآیند شما می تواند بفهمید که این نتایج چگونه به دست آمده و از همه مهمتر که می توان تشریح کرد که این فرآیند چگونه می تواند موفق تر شود.

نرم افزارها و روش‌های بسیاری برای رسیدن به این مقایسه ها می توان یافت که در این پروژه از آنها بهره خواهیم گرفت.

۲-۶- فرآیند طراحی استراتژی (مدل SWOT)

روش ماتریس قوت، ضعف، فرصت و تهدید (SWOT) یکی از قدرتمند طرین روش‌های طراحی استراتژی نرم افزاری و سازمانی می‌باشد. در این روش، از تلاقی سیستماتیک فرصت‌ها و تهدیدات محیطی از یک طرف و نقاط قوت و ضعف سازمان از طرف دیگر استراتژی سازمان استخراج می‌شود. این روش دقیق‌تر از ماتریس‌های قبلی به بررسی و انطباق شرایط محیطی و قوت و ضعف سازمان می‌پردازد و انعطاف لازم در انتخاب و تقابل عوامل داخلی و محیطی را فراهم می‌آورد.

تلاقی نقاط قوت و ضعف سازمان و فرصت و تهدید محیط، اقدامات و جهت‌گیری‌های استراتژیک را بدست می‌دهد که به ترتیب قواعد، به استراتژی‌های Mini-Min و Mini- Max ،Maxi- Min ،Maxi- Max معروف می‌باشند.

همه عوامل محیطی و داخلی به هم مربوط نمی‌شوند تا یک حرکت استراتژیک را نتیجه دهند. نیز همه عوامل برای تدوین محورهای استراتژیک دارای اهمیت نمی‌باشند. لذا باید حرکات استراتژیک را بر اساس اهمیتی که هر عامل در مقایسه با سایر عوامل دارد و ارتباطی که می‌تواند با سایر عوامل ایجاد کند تعیین نمود.

فرصت	تهدید
:	قاعده دوم:
:	ماکزیمم استفاده از قوت ها برای ماکزیمم بهره برداری از فرصت ها
:	ماکزیمم استفاده از قوت ها برای مینیمم کردن اثر تهدیدها
:	قاعده سوم:
:	مینیمم کردن ضعف ها برای ماکزیمم استفاده از فرصت ها
:	مینیمم کردن ضعف ها برای حداقل کردن اثر تهدیدها

ماتریس SWOT

ثابت شده است که ، ماتریس SWOT، از سایر روش های ارائه شده ، ارتباط بین محیط و داخل سازمان را به نحو دقیق تری بررسی می نماید و برای هر یک از عوامل قوت و ضعف سازمان که اهمیت و ارتباط مناسبی با فرصت ها و تهدیدهای محیط خارجی سازمان داشته باشد، قابلیت پیشنهاد موضوعات استراتژیک را بهتر فراهم می آورد. لذا در این پروژه که اهمیت محیط در آن زیاد برآورده شده است، از مدل مذکور استفاده خواهد شد.

۷-۲- مهندسی مجدد فرآیندهای کاری^۱

مهندسی مجدد به معنی آغازی دوباره، از نو متولد شدن، از نو شروع کردن است. مهندسی مجدد یعنی دگرگون سازی، دگرگونی در ذهن، طرز فکر و نگرش مدیران و کارکنان، در فرهنگ و نظام ارزشی، در فرایندها و

^۱(BPR) Business process re-engineering

پردازش‌ها، در ساختار و سازماندهی، و در روش استفاده از تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات در سازمان‌ها است. در مهندسی مجدد، طراحی ریشه‌ای فرایندها، تشكیلات، و فرهنگ یک شرکت برای دستیابی به جهش‌های خارق العاده در عملکرد آن شرکت صورت می‌گیرد و به کنار نهادن شیوه‌های قدیمی و سنتی و نگرشی جدید به کار برای به وجود آوردن محصول و یا خدمتی مناسب و نیز ارزش دادن به مشتری مد نظر است. در مهندسی مجدد، هدف دستیابی به نیازهای امروزی همچون کیفیت برتر، خدمات، انعطاف پذیری و هزینه پایین است و در نتیجه باید فرایندها را ساده نمود. تعاریف فوق نشان می‌دهند که مهندسی مجدد معمولاً در کل پیکره یک سازمان و یا شرکت صورت می‌پذیرد و اقدام به آن تنها در یک بخش سازمان را نمی‌توان نام مهندسی مجدد نامید، اگر چه می‌توان فرایندهای کاری مختلف یک زیر مجموعه را نیز مهندسی مجدد نمود اما، شاید اعمال نمودن این بحث مدیریتی در تمام آن مجموعه با توجه به چالش‌های پیش رو، لازم باشد. عصر حاضر به گونه‌ای است که در معرض تغییرات سریع و مداوم قرار دارد و این تغییرات بر رفتار و نیازهای مشتریان نیز اثر می‌گذارد بنابراین، سازمان‌ها نیز لازم است که این تغییرات را و اثر آن را بر مشتری تجزیه و تحلیل کرده، و در فرایند فعالیت‌های خود اعمال نمایند.

۱-۷-۲- ویژگی‌ها و مزایای مهندسی مجدد

- یکپارچگی مشاغل
- کارمندمحوری
- جریان طبیعی فرایندها
- ارجاع منطقی امور
- کاهش هزینه‌های مربوط به بازرگانی و کنترل
- کاهش موارد اختلاف
- امکان ایجاد تمرکز و تمرکز‌زدایی
- ارتقا و تقویت سرمایه‌های سازمانی

۲-۷-۲- انواع تغییرات ناشی از پیاده‌سازی مهندسی مجدد

- تغییرات واحدهای کاری از قسمت‌های اجرایی به گروه‌های فرایندهای

- تغییرات مشاغل از وظایف ساده به کار چندبعدی
- تغییرات مربوط به نقش‌های شخص، از شخص تحت نظرارت به شخص صاحب اختیار
- تغییرات مربوط به آمادگی برای کار از آموزش به تحصیلات رسمی
- تغییرات معیارهای عملکرد و پرداخت دستمزد از فعالیت به نتیجه فعالیت
- تغییرات ملاک ترقیع از عملکرد به توانایی
- تغییرات در مدیران، از سرپرست به مربي
- تغییرات ساختار سازمانی از سلسله مراتبی به مسطح

۳-۷-۲- نقش فناوری اطلاعات در مهندسی مجدد

شرکتی که نتواند دیدگاه خود را در مورد تکنولوژی دگرگون کند توان دست زدن به مهندسی مجدد کسب و کار خود را نیز نخواهد داشت وضع شرکت‌هایی هم که تکنولوژی اطلاعات را برابر با خود کارکردن دانسته و یا نخست در پی شناخت مشکل و سپس یافتن تکنولوژی لازم برای حل آن هستند نیز چنین است. بهره‌گیری از فناوری اطلاعات به عنوان دستیار و آسان‌کننده کار یکی از نیازهای اساسی مهندسی مجدد است. تفکر عینی یعنی تعریف مساله و سپس یافتن یک و یا چند راه حل، برای بیشتر مدیران ارشد آسان است ولی بکارگیری فناوری اطلاعات در روند مهندسی مجدد، نیازمند تفکر استنتاجی است؛ بدین معنی که نخست یک عامل نیرومند و سازنده را پیدا کنیم و سپس به جستجوی مساله‌هایی بپردازیم که عامل یاد شده توانایی حل آنها را دارد. اشتباه بزرگ بیشتر شرکت‌ها این است که فناوری را با دید فرایند موجود خود می‌نگرند. آنها از خود می‌پرسند: چگونه می‌توانیم از توانایی‌های یک تکنولوژی تازه برای پیشبرد، بالا بردن و بهتر کردن آنچه اکنون انجام می‌دهیم استفاده کنیم؟ در حالیکه باید چنین پرسشی را طرح نمایند که چگونه می‌توانیم فناوری را به کار گیریم تا آنچه را اکنون در توانمان نیست انجام دهیم؟ مهندسی مجدد، در پی نوآوریست؛ این فرایند می‌خواهد با دستیابی به آخرین یافته‌های تکنولوژی به هدف‌های کاملاً تازه‌ای برسد. یکی از دشوارترین بخش‌های مهندسی مجدد، تشخیص توانمندی‌های نو و بی‌سابقه تکنولوژی به جای بهره‌گیری از توانایی‌های شناخته شده آن است. خریداری تکنولوژی موجود کاری چندان برجسته نیست بلکه باید جنبه‌های نهفته و خلاقیت‌های تازه را کشف و استفاده کرد. پایگاه‌های اطلاعاتی

نوین، امکان دسترسی به آگاهی‌هایی را که در گذشته ویژه مدیریت بود برای همه کارکنان فراهم کرده است؛ دسترسی به اطلاعات همراه با ابزار تجزیه و تحلیل و نمونه‌سازی که کار با آنها بسیار آسان طراحی شده است توانایی‌های گستره‌ای برای تصمیم‌گیری به کارکنان می‌رساند. در مهندسی مجدد باید دانست که تکیه بر تکنولوژی به تنها یکی کافی نبوده و لازم است تا از دانسته‌ها بسوی ناشناخته‌ها شتابت.

۴-۷-۲- عوامل شکست مهندسی مجدد

فاکتورهای منفی که زمینه ناکامی مهندسی مجدد خواهند شد؛

- کوشش برای اصلاح یک فرایند بدجای دگرگون کردن آن؛ روش‌های توسعه‌ای همواره مطلوب بوده و کمتر با مخالفت روبرو می‌شوند ولی از سوی دیگر مطمئن‌ترین راه برای شکست در مهندسی مجدد هستند.
- بی‌توجهی به فرایندها.
- بی‌اعتنایی به ارزش‌ها و اعتقادات کارکنان.
- به نتایج مختصر راضی شدن. تجربه نشان داده است که اصلاحات مقطعی در دراز مدت بی‌تأثیر و حتی مخرب هستند.
- زود تسلیم شدن.
- فرهنگ سازمانی کنونی و گرایش‌های مدیریت، موانع آغاز مهندسی مجدد هستند.
- انتظار به راه افتادن مهندسی مجدد از پایین سازمان؛ به دو دلیل مهندسی مجدد از پایین سازمان انجام نمی‌شود: نخست اینکه فشار مورد نیاز مهندسی مجدد باید از بالای سازمان تامین شود، چراکه کارکنان رده پایین دیدگاه گستره‌ای درمورد سازمان و مشکلات فرایندهای آن ندارند. دوم آنکه مدیران میانی به دلیل ترس از به خطر افتادن توانایی‌ها و نفوذ و اختیارات کنونی، دست به اینگونه دگرگونی‌ها نمی‌زنند.
- بکارگیری رهبری که مهندسی مجدد را نمی‌شناسد.

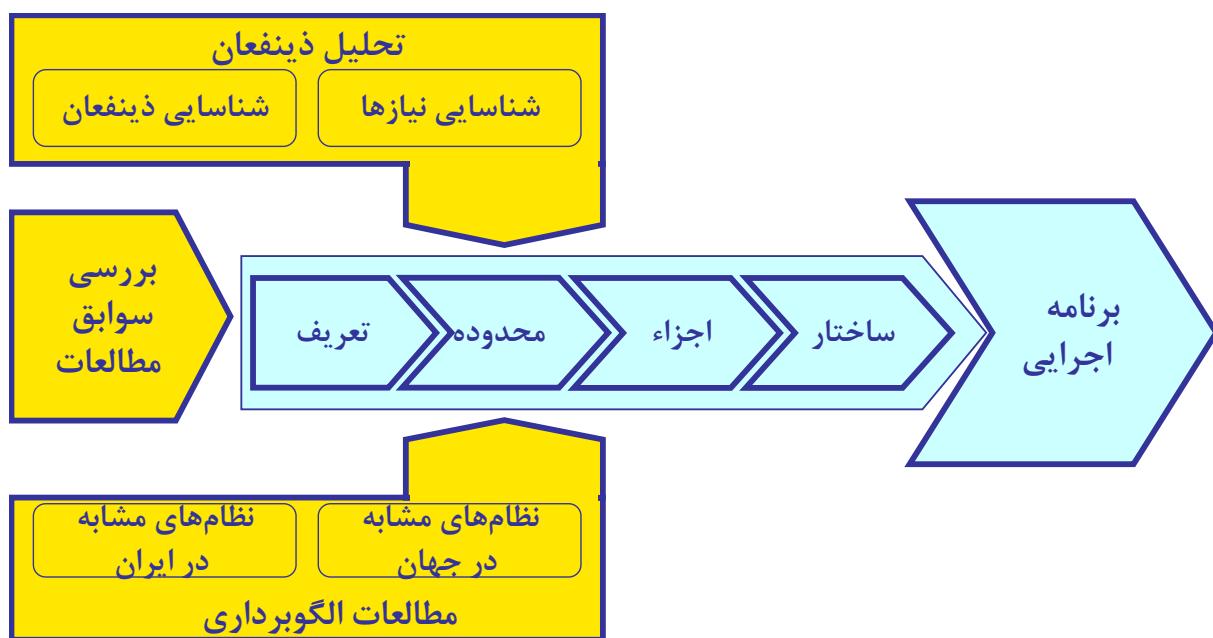
- تنگنظری در تخصیص منابع؛ تخصیص منابع محدود این اندیشه را نیز در کارکنان تقویت میکند که مهندسی مجدد مرحلهای گذراست.
- کوشش به راضی نگهداشتن همگان؛ در اجرای مهندسی مجدد خیلی از واحدها منحل شده و شاید پارهای از کارکنان پست خود را از دست بدهند، لذا کوشش در خشنود کردن همگان بنتیجه خواهد بود.
- عقبنشینی در برابر مخالفان تحولات.
- طولانی شدن برنامه؛ مهندسی مجدد برای همه کارکنان شرکت با نگرانی همراه است. تجربه نشان میدهد که زمانی حدود دوازده ماه بیشترین وقتی است که سازمان باید برای طراحی یک طرح جدید و آغاز به پیادهسازی آن صرف نماید.

فصل ۳ - شرح خدمات

۱-۳ - مقدمه

در این فصل به منظور پیاده سازی نهایی پروژه، گام های اجرایی به تفکیک تشریح گردیده است.

۲-۳ - شرح خدمات

شما فنی از اجرای پروژه شناخت و توسعه سیستم GIS شرکت گاز استان تهران

طرح پیشنهادی حاضر بر اساس مفاهیم تشریح گردیده در فصل قبل و در پنج مرحله اصلی به ترتیب زیر اجرا می‌گیرد.

- P1 - شناخت و نیازسنجی مطالعاتی
  - P1-1 - مطالعات اولیه و طراحی پرسشنامه‌ها و فرمها
  - P1-2 - برگزاری کارگاه شناخت در شرکت گاز استان تهران
  - P1-3 - مطالعه میدانی
- P1-4 - تعیین معیارها و ضوابط و اهداف و خواسته‌های شرکت گاز در ارتباط با و ارزشگذاری آنها
- P1-5 - مهندسی مجدد فرآیندهای مرتبط با GIS
- P2 - شناخت و نیازسنجی عملیاتی
  - P2-1 - مطالعات اولیه
  - P2-2 - بررسی و ارزیابی داده‌های موجود
  - P2-3 - بررسی و ارزیابی سامانه‌های موجود
- P3 - تدوین گزارش
  - P3-1 - تدوین گزارش شناخت و نیازسنجی و انتظارات در حوزه پروژه
- P4 - پردازش نهائی و تدوین طرح جامع
  - P4-1 - تدوین طرح جامع نرم افزارهای کاربردی GIS در شرکت گاز استان تهران
  - P4-2 - طراحی و تدوین RFP در راستای طرح جامع نرم افزارهای کاربردی GIS در شرکت گاز استان تهران

کد مرحله : P1-1	نام مرحله: مطالعات اولیه و طراحی پرسشنامه ها و فرمها
	شرح مراحل اجرا:
	<p>اولین مرحله از پروژه، طراحی پرسشنامه ای (پرسشنامه اول) است که با استفاده از آن بتوان وضعیت موجود شرکت گاز استان تهران را مورد شناخت و ارزیابی قرار داد. برای نیل به این مقصود لازم است مجری دیدگاه مناسبی نسبت به موضوع کسب نماید. برای این منظور در یک مرحله (مرحله حاضر) مطالعات کتابخانه ای انجام شده و در مرحله ای دیگر (P1-3) مطالعه میدانی انجام خواهد پذیرفت. در این مرحله استند بالادستی و مدارک مرتبط و موجود در شرکت گاز استان تهران مطالعه خواهد شد و معیارها و ضوابط لازم جهت شناسایی وضع موجود از نقطه نظر GIS بررسی خواهد گردید. نتیجه این شناسایی ها و طبقه بندی اولیه معیارهای تاثیرگذار و تدوین یک پرسشنامه برای انجام مرحله شناخت است. برای ارزیابی پرسشنامه، بازدیدی از یکی از بخشهای شرکت گاز استان تهران به عمل خواهد آمد و در آن مصاحبه با متخصصین و کارشناسان مربوطه صورت خواهد گرفت. در این مرحله همچنین فرمهای اولیه مربوط به Process, Metadata, Data Schema, Mater Entity List, Master data list, Task Identification, Identification Group Definition, Group Definition, Task Identification, Identification گذاری معیارها و ضوابط (پرسشنامه دوم)، در اختیار کارفرما قرار می گیرد و در صورت تایید در اجرای پروژه مورد استفاده ارزش گذاری معیارها و ضوابط (پرسشنامه دوم)، در اختیار کارفرما قرار می گیرد و در صورت تایید در اجرای پروژه مورد استفاده قرار می گیرد.</p>
	ورودی ها:
	<ul style="list-style-type: none"> • سند بالادستی NSDI به همراه مدل مفهومی و سند فراداده تهیه شده برای آن • طرح معماری سازمانی فاوای شرکت ملی گاز • اسناد بالادستی وزارت نفت در مورد GIS & SDI
	مواد و روشها:
	<ul style="list-style-type: none"> • تکنیک های نیازسنجی در سازمانها (تشریح شده در ۲-۲)
	خروجی ها:
	<ul style="list-style-type: none"> • پرسشنامه ها و فرمها • شناخت شرکت شامل الگوی سازمانی، نمودار سازمانی، نیروی انسانی • گزارش اولیه شناخت

نام مرحله: برگزاری کارگاه شناخت	کد مرحله : P1-2
شرح مراحل اجرا:	
<p>در این مرحله بر اساس مطالعات انجام شده، مجری اقدام به برگزاری یک دوره کارگاه شناخت (یک روزه) در محل شرکت گاز استان تهران می‌نماید. در این مرحله شرکت کنندگان (که از متخصصین و کارشناسان مرتبط با GIS در شرکت گاز استان تهران هستند)، با اهداف پژوهش و همچنین روند اجرای پروژه و چگونگی اجرا آشنا می‌شوند. در ضمن پرسشنامه اولیه مرحله P1-1 در این قسمت بین شرکت کنندگان توزیع و تشریح می‌شود.</p>	
ورودی ها:	
<ul style="list-style-type: none"> • پرسشنامه اولیه مرحله P1-1	
مواد و روشها:	
<ul style="list-style-type: none"> • تکنیک های نیازسنجی در سازمانها (تشریح شده در ۲-۲)	
خروجی ها:	
<ul style="list-style-type: none"> • برگزاری کارگاه	

نام مرحله: مطالعه میدانی

کد مرحله : P1-3

شرح مراحل اجرا:

هدف از این مرحله کسب دید مناسب از وضعیت و شرایط موجود در شرکت گاز استان تهران از نقطه نظر GIS، تکمیل مطالعات اولیه و تکمیل پرسشنامه اول می‌باشد. در این مرحله روی فعالیت‌های انجام شده در ارتباط با GIS و اطلاعات مکانی GIS تمرکز بیشتری خواهد شد. همچنین اسناد مربوط به سه شرکت گاز استانی به غیر از شرکت گاز استان تهران که در حوزه GIS فعالیت داشتند نیز مورد تحلیل کتابخانه‌ای قرار می‌گیرند. تیم مجری با مراجعه حضوری به بخش‌های مرتبط شرکت گاز استان تهران، به بازدید از اماکن و مصاحبه با افراد مرتبط به شرح زیر خواهد پرداخت:

مصاحبه با یک کارشناس خبره GIS مسلط بر حوزه شرکت گاز استان تهران با معرفی و تائید کارفرما

مصاحبه با کارشناسان فنی با معرفی و تائید کارفرما

پس از انجام مصاحبه‌ها، مجری با همکاری مشاورین خود در زمینه‌های GIS، IT و حوزه گاز خواهد پرداخت و نهایتاً پیش نویس معیارها و ضوابط و ساختار اولیه آنها را تهیه خواهد نمود. براساس پیش نویس تهیه شده، پرسشنامه اول تکمیل خواهد شد.

مواد و روشها:

- تکنیک‌های نیازسنجی در سازمانها (تشریح شده در ۲-۲)

ورودی‌ها:

- پرسشنامه باز P1-1، مصاحبه و بازدید میدانی از شرکت گاز استان تهران
- پژوهش شناخت و نیازسنجی کاربرد GIS در صنعت گاز
- فرمهای ایزو
- مدل داده فعلی GE Smallword GIS
- دستورالعمل ترسیم
- مستندات مربوط به فعالیتهای انجام شده در شرکت گاز استان تهران و سه شرکت گاز استانی منتخب

خروجی‌ها:

- گزارش اولیه مربوط به فعالیتهای انجام شده
- شناخت و بررسی تطابق سیاستها و مسئولیتهای قانونی مدیریت/امور/ واحدها جهت رسیدن به اهداف موردنظر پژوه

نام مرحله: تعیین معیارها و ضوابط و اهداف و خواسته های

کد مرحله : P1-4

شرکت گاز در ارتباط با GIS و ارزشگذاری آنها

شرح مراحل اجرا:

مدلسازی نیازها و اولویت بندی خواسته ها نیازمند در اختیار داشتن اطلاعات درخصوص ارزش نسبی هر یک از معیارها و ضوابط موثر بر موضوع مسئله می باشد. ارزش گذاری نسبی معیارها و ضوابط باستی براساس نظر افراد خبره و درگیر موضوع (نظیر مدیران، کارشناسان و مهندسین) انجام پذیرد. برای این منظور پرسشنامه دوم مورد استفاده قرار می گیرد. این پرسشنامه در اختیار بخش های مرتبط در شرکت گاز استان تهران قرار خواهد گرفت و از آن به منظور تحلیل های نیازسنجی در این مرحله استفاده خواهد شد. به منظور تعیین معیارها و ضوابط حاکم بر شرکت گاز استان تهران، در این مرحله پرسشنامه دوم، برای کسب نظرات صاحبنظران، کارشناسان و مدیران شرکت گاز استان تهران مورد استفاده قرار خواهد گرفت. در این قالب می توان نظرات خبرگان فنی حوزه گاز را در چارچوب پرسشنامه های طراحی شده در راستای هدف پژوهه مورد بهره برداری قرار داد. وظیفه هماهنگی و برگزاری جلسات به عهده کارفرمای محترم می باشد. حداقل مدت تعیین شده برای تکمیل پرسشنامه ها دو هفته می باشد. پس از آن مجری به تحلیل پرسشنامه ها و استخراج و ساختاردهی معیارها و ضوابط نهایی که مورد تائید خرد جمعی حداقلی است، خواهد پرداخت.

مواد و روشها:

- تکنیک های نیازسنجی در سازمانها (تشریح شده در ۲-۲)

وروودی ها:

- پرسشنامه اول P1-1
- پرسشنامه ارزش گذاری معیارها و ضوابط (پرسشنامه دوم)

خروجی ها:

- سند و نمودار جزئیات موارد کاربرد (use case description)
- سند و نمودار بسته های موارد کاربرد (use case package)
- مشخص نمودن گروههای کاربری با دسته بندی وظایف پرسنل و همچنین مجوزها و وظایف یک گروه کاربری

نام مرحله: مهندسی مجدد فرآیندهای مرتبط با GIS

کد مرحله : P1-5

شرح مراحل اجرا:

مهندسی مجدد روندی است که در آن وظیفه های فعلی سازمان جای خود را با فرآیندهای اصلی کسب و کار عوض کرده و بنابراین سازمان از حالت وظیفه گرایی به سوی فرآیند محوری حرکت می کند. همین امر موجب سرعت بخشیدن به روند کسب و کار و در نتیجه رقابتی تر شدن سازمان می شود. رویکردها و روش‌های متفاوتی توسط محققان برای مهندسی مجدد ارائه شده است. در این مرحله، مهندسی مجدد بدون در نظر گرفتن سیستم یا فناوری خاصی و بر اساس نیازهای سازمان اجرا می شود و هیچ محدودیت از پیش تعریف شده ای برای بازنگری و طراحی فرآیندها تعریف نمی شود. در روش مهندس مجدد، فرآیندهای بهینه GIS برای شرکت گاز استان تهران طراحی می شود. این روش برای پاسخگویی به نیازهای سازمان انعطاف پذیری بیشتری دارد. با بهره گیری از این روش شرکت گاز استان تهران می تواند مزیت رقابتی دست یابد چون فرآیندها تنها برای آنها ایجاد شده است و رقبا نمی توانند به این فرآیندها دسترسی داشته باشند. به عبارت دیگر، در این مرحله مجری کار شناخت فرآیند های مرتبط با گردش اطلاعات را انجام می دهد. همچنین فرآیند های لازم که الان موجود نیستند و یا فرآیند هایی که نیاز به تغییر دارند را هم بررسی می کند و تمامی آنها را در قالب مستندات و طرحی جامعی که ارائه خواهد داد، به کارفرما پیشنهاد می دهد که کارفرما در صورت صلاحیت در راستای اجرای آنها اقدام می کند. اجرای مهندسی مجدد ممکن است تغییرات اساسی و ریشه ای برای سازمان به همراه داشته باشد. این روش در صورتی که با آموزش، فرهنگ سازی و مشارکت کارکنان همراه باشد، در عمل با مشکلات کمتری از لحاظ حمایت کارکنان روبه رو خواهد شد. هرچند که در این روش ممکن است فرآیندهایی که کاربران با آن درگیر هستند، به صورت کامل تغییر کنند.

مواد و روشها:

- تکنیک های نیازسنجی در سازمانها (تشریح شده در ۲-۲)
- مهندسی مجدد (تشریح شده در ۷-۲)

وروودی ها:

- پرسشنامه اول P1-1
- پرسشنامه ارزشگذاری معیارها و ضوابط (پرسشنامه دوم)

خروجی ها:

- شناخت مشخصات کامل و ارائه شناسنامه فرآیندها و فعالیتهای به هر نحو مرتبط با اطلاعات مکانی بین مدیریت/امور/واحدهای مختلف ذینفع در شرکت گاز استان تهران
- تدوین زنجیره فرآیندها و فعالیتهای به هر نحو مرتبط با اطلاعات مکانی، توالی و شکست آنها و همچنین شناسایی محركهای فرآیندهای مذکور
- نقش و وظایف سازمانی هر وظیفه در گردش اطلاعات مکانی و توصیفی
- اطلاعات مکانی و توصیفی لازم و تولیدی در هر وظیفه
- پیشنهادات مجری در زمینه مهندسی مجدد مهندسی مجدد فرآیندها
- تحلیل و ارائه طرح جهت بهبود سیر فرآیندهای شناسایی شده اطلاعات مکانی در شرکت بین مدیریت/امور/واحدها
- DFD و سند شناسنامه و شکست فرآیندها

نام مرحله: مطالعات اولیه روی داده ها و سامانه های موجود

کد مرحله : P2-1

شرح مراحل اجرا:

یکی از اهداف اصلی GIS فراهم آوری داده های صحیح، دقیق و بهنگام به منظور استفاده در تحلیل های حین فعالیت روزانه کارشناسان و متخصصین می باشد. به منظور ارائه یک شناخت و نیازسنجی عملیاتی، کلیه فعالیت ها و پروژه های انجام شده در راستای GIS و یا مرتبط با داده های مکانی در این مرحله مورد یک بررسی اولیه قرار می گیرد. این پروژه ها و فعالیت ها به طور کلی شامل (۱) پروژه های تولید، جمع آوری و امداده سازی داده و (۲) پروژه های توسعه سامانه می شوند. پس از انجام مطالعات اولیه در این قسمت دو پرسشنامه عملیاتی سوم و چهارم به ترتیب به منظور بررسی و تحلیل داده های موجود و سامانه های موجود مرتبط با GIS طراحی و تدوین می شوند. این پرسشنامه ها قبل از نهائی سازی می باشند از سوی کارفرمای محترم مورد تایید قرار بگیرند.

همچنین در این قسمت با هدف مطالعات تطبیقی به بررسی فعالیتهای GIS سازمان ها با موارد مشابه ساختاری شرکت گاز استان تهران پرداخته می شود. از اینرو با بررسی منابع کتابخانه ای به نقاط ضعف و قوت سامانه های مشابه اجرا شده پرداخته می شود. در این مرحله ساختار، مشخصات و جزئیات سازمانهای مورد بررسی با موارد مرتبط در شرکت گاز استان تهران تطبیق داده می شود و تغییرات موفقیت آمیزی که می تواند مورد استفاده قرار بگیرد و یا تجربیات شکست سامانه های GIS آنها مورد بررسی قرار می گیرد و در قالب گزارش مطالعات تطبیقی تحويل کارفرمای محترم می گردد.

مواد و روشها:

- اصول نیازسنجی سامانه های اطلاعاتی (تشریح شده در ۳-۲)
- اصول شناسایی اجزاء و ارتباطات آنها در سیستم های اطلاعاتی (تشریح شده در ۴-۲)

وروودی ها:

- استانداردها ، مشخصات ، دستورالعمل ها و نمونه های مرتبط با داده های مکانی موجود
- استانداردها ، مشخصات ، دستورالعمل ها و نمونه های مرتبط با سامانه های اطلاعات مکانی موجود

خروجی ها:

- پرسشنامه سوم
- پرسشنامه چهارم
- گزارش بررسی مطالعات تطبیقی و ارزیابی سیستم های GIS موفق در سازمانها و موارد مشابه داخلی و خارجی و استخراج نقاط ضعف و قوت و مزايا و معایب آنها

نام مرحله: بررسی و ارزیابی داده های مکانی موجود

کد مرحله : P2-2

شرح مراحل اجرا:

مانند تمامی سامانه های اطلاعاتی ، سامانه های اطلاعات جغرافیایی یا مکانی نیز بر بستر اطلاعات استوار هستند. بنابراین ، به منظور ارائه یک طرح مناسب برای ایجاد یک سامانه اطلاعاتی، می بایست وضعیت موجود از نقطه نظر داده های صحیح، دقیق و بهنگام مورد آنالیز، بررسی و شناخت قرار بگیرد. در این مرحله بر اساس پرسشنامه سوم به بررسی این داده های جغرافیایی (مکانی) از جنبه های مختلف فنی پرداخته می شود.

مواد و روشها:

- اصول نیازسنجی سامانه های اطلاعاتی (تشریح شده در ۳-۲)
- اصول شناسایی اجزاء و ارتباطات آنها در سیستم های اطلاعاتی (تشریح شده در ۴-۲)

ورودی ها:

- پرسشنامه سوم
- استاندارد داده و آماده سازی داده های جغرافیایی ، سازمان نقشه برداری کشور

خروجی ها:

- Master data list
- Master entity list
- Data schema
- فرم Metadata تکمیل شده
- ERD

نام مرحله: بررسی و ارزیابی سامانه های مکانی موجود

کد مرحله : P2-3

شرح مراحل اجرا:

بررسی سامانه های نرم افزاری موجود که در ارتباط با GIS یا داده های مکانی (جغرافیایی) در حال ارائه سرویس در شرکت گاز استان تهران هستند در این قسمت بر اساس موارد مندرج در پرسشنامه چهارم صورت خواهد گرفت. در این قسمت از پژوهش به طور خاص تمرکز بیشتری روی سامانه GIS پایه موجود در شرکت گاز استان تهران می شود و با استفاده از روش های Benchmarking تحلیل های تخصصی نرم افزاری و مکان-محور روی آن صورت می پذیرد. به طور کلی تحلیل های benchmarking روی سه شاخه متصرف کز خواهد شد:

- نحوه ورود و تبدیل اطلاعات مکانی و غیر مکانی
- نحوه ایجاد نرم افزارهای کاربردی روی بستر موجود
- نحوه آموزش و گسترش سامانه
  - چگونگی توسعه سامانه
  - خدمات پشتیبانی سامانه
  - تطابق با استانداردهای بین المللی
  - لایسنس و سرویس های کمپانی تولید کننده نرم افزار

این تحلیل ها به عنوان مرجع اصلی به منظور طراحی و تدوین مدل تصمیم گیری روی باقی ماندن و یا گذار از نرم افزار پایه موجود مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

مواد و روشها:

- اصول نیازسنجی سامانه های اطلاعاتی (تشریح شده در ۳-۲)
- اصول شناسایی اجزاء و ارتباطات آنها در سیستم های اطلاعاتی (تشریح شده در ۴-۲)
- محک زنی سیستم ها و نرم افزارها یا Benchmarking (تشریح شده در ۵-۲)

ورودی ها:

- مستندات فنی و نرم افزاری مربوط به سامانه پایه GIS موجود در شرکت گاز استان تهران
- پرسشنامه چهارم

خروجی ها:

- وضعیت سامانه های موجود
- گزارش تعیین توابع و برنامه های کاربردی مورد نیاز کاربران (Function analysis)

نام مرحله: تدوین گزارش نیازسنجی و انتظارات در حوزه پروژه	کد مرحله : P3-1
شرح مراحل اجرا:	
<p>رؤس کلی اطلاعاتی که در این گزارش پوشش داده می شوند عبارتنداز:</p> <ul style="list-style-type: none"> • فرآیند مورد انتظار انجام کار به چه شکلی است ؟ • نیازها از سیستم جدید • استانداردهای مورد نظر • نحوه دادوستداد اطلاعاتی و تعامل سیستم های مورد نظر با سیستم های موجود • Process identification • Task Identification • Group Definition • نحوه نگهداری داده ها • بررسی و تحلیل سکوهای سخت افزاری موجود و موردنیاز • بررسی و تحلیل سکوهای نرم افزاری موجود و موردنیاز • بررسی و تحلیل سکوهای شبکه و مخابراتی موجود و موردنیاز • سوابق پروژه های مشابه ○ شرح مختصر پروژه ○ زمان و مدت انجام آن ○ نتیجه انجام آن در اجرا ○ موفقیت و یا عدم موفقیت آن ○ دلایل شکست پروژه (در صورتی که با شکست مواجه شده است) 	
مواد و روشها:	
<ul style="list-style-type: none"> • اصول نیازسنجی سامانه های اطلاعاتی (تشریح شده در -۳-۲) • اصول شناسایی اجزاء و ارتباطات آنها در سیستم های اطلاعاتی (تشریح شده در -۴-۲) • روش ایجاد گزارش شناخت (تشریح شده در -۳-۳-۲) 	
وروودی ها:	
<ul style="list-style-type: none"> • پرسشنامه اول و دوم و سوم و چهارم 	
خروجی ها:	
<ul style="list-style-type: none"> • گزارش نیازسنجی • گزارش نهایی مطالعات تطبیقی 	

نام مرحله: تدوین طرح جامع نرم افزارهای کاربردی GIS در شرکت گاز

کد مرحله : P4-1

استان تهران

شرح مراحل اجرا:

در این قسمت برنامه ریزی استراتژیک GIS شرکت گاز استان تهران، با تکیه بر رویکرد مبتنی بر ثبت موقعیت (Positioning) ارائه می شود. ابتدا شالوده پروژه بیان می شود. در پی آن، روند تهیه یک برنامه استراتژیک مطرح شده و اجزاء ضروری آن توصیف می شوند. در ادامه مأموریت و چشم انداز شرکت گاز استان تهران در ارتباط با GIS مطرح شده، تحلیل محیط دور و نزدیک انجام می شود. نتایج حاصل از این مطالعات و مطالعات شناخت و نیازسنجی (تحلیل داخلی) در ماتریس SWOT استفاده می شود تا نقاط قوت و ضعف در مقابل با نقاط فرصت و تهدید، بررسی شوند و پس از طبقه‌بندی در قالب ارکان اصلی GIS، محورهای استراتژیک استخراج شوند. در انتها از درون محورهای مذکور، برنامه های عملیاتی حاصل می شوند و بر اساس فازهای اجرایی، به ترتیب زمان اجرا مرتباً می شوند. در انتها از درون محورهای مذکور، برنامه های عملیاتی حاصل می شوند و بر اساس فازهای اجرایی، به ترتیب زمان اجرا مرتباً می شوند و خدمت کارفرمای محترم در قالب طرح جامع نرم افزارهای کاربردی GIS در شرکت گاز استان تهران تحويل داده می شوند.

مواد و روشها:

- روش ماتریس قوت، ضعف، فرصت و تهدید (SWOT) (تشریح شده در ۶-۲)

ورودی ها:

- پرسشنامه اول و دوم و سوم و چهارم
- مراحل P1-1, 2,3 و P2-1,2,3

خروجی ها:

- برنامه ریزی استراتژیک GIS شرکت گاز استان تهران
- گزارس لیست ریسک های پروژه (risk list)
- نمودارهای package diagram و component diagram و activity diagram و sequence diagram
- طرح جامع نرم افزارهای کاربردی GIS در شرکت گاز استان تهران

نام مرحله: طراحی و تدوین **RFP** در راستای طرح جامع نرم افزارهای
کاربردی **GIS** در شرکت گاز استان تهران

کد مرحله : **P4-2**

شرح مراحل اجرا:

در این قسمت از پروژه بر مبنای مطالعات و استراتژی طراحی شده به تدوین بسته های فنی به منظور اجرای پروژه ها در راستای استراتژی ها مشخص پرداخته می شود.

مواد و روشها:

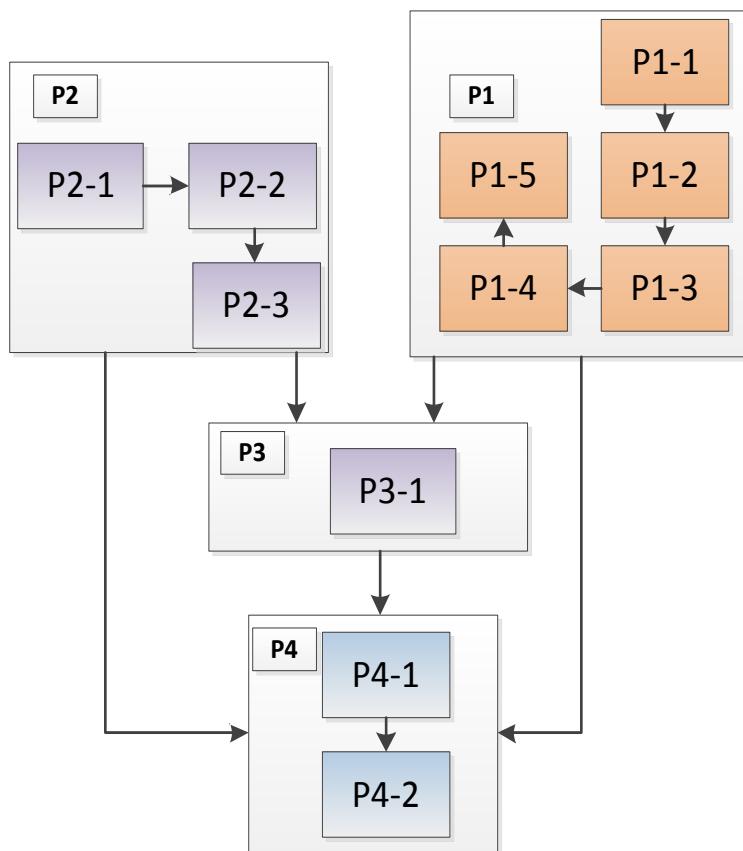
- اصول نیازسنجی سامانه های اطلاعاتی (تشریح شده در [۳-۲](#))

ورودی ها:

- پرسشنامه اول و دوم و سوم و چهارم
- مراحل **P1-1, 2,3** و **P2-1,2,3**
- **P3-1**

خروجی ها:

- **RFP** های مورد نیاز در راستای طرح جامع نرم افزارهای کاربردی **GIS** در شرکت گاز استان تهران

شمايی از کلييات مراحل اجرا